

Nr 278.

Av fru **Gärde Widemar**, *angående rätt för ämneslärarinnan Sigrid Heffermehl, född Hjorth, att uppbära pension från lärarinnornas pensionsanstalt utan hinder av att hon icke längre är svensk medborgare.*

Enligt § 21 st. 2 i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt upphör rätten till pension från anstalten i det fall att pensionstagaren blir utländsk medborgare.

Ämneslärarinnan Sigrid Heffermehl, född Hjorth, skulle på grund av tidigare delägarskap i nämnda pensionsanstalt och dit inbetalade pensionsavgifter vara berättigad till en årlig pension därifrån av 1 416 kronor jämte rörligt tillägg. Genom giftermål och bosättning i Norge år 1931 blev hon emellertid norsk undersåte. Under återopande av ovannämnda bestämmelse har pensionsanstalten avslagit hennes begäran om pension från den 17 augusti 1948, då hon uppnådde pensionsåldern, 60 år. Kungl. Maj:t har efter inhämtade yttranden från pensionsanstalten, skolöverstyrelsen och statskontoret lämnat hennes ansökan om dispens från nämnda bestämmelse utan åtgärd och allenast medgivit henne rätt att utbekomma erlagda pensionsavgifter.

Ifrågavarande bestämmelse, som kvarstått i reglementet ända sedan dettas tillkomst år 1910, saknar numera motsvarighet i den statliga tjänste- och familjepensionslagstiftningen. Vid ärendets behandling i statskontoret lät föredraganden, t. f. statskommissarie Jerdenius, till protokollet anteckna följande särskilda yttrande: »Den statliga tjänste- och familjepensionslagstiftningen uppställer, vad gäller civila befattningshavare, numera icke såsom villkor för rätt till pension att befattningshavare innehar svenskt medborgarskap. Frågan huruvida bibehållandet av svenskt medborgarskap skall utgöra en nödvändig förutsättning för att tjänstinnehavare vid avgången ur tjänst må kunna erhålla pension respektive utbekomma redan beviljad pension har emellertid varit föremål för övervägande vid upprepade tillfällen i samband med olika pensionsregleringar. Såsom framgår av 1930 års pensionssakkunnigas redogörelse (bet. nr 19/1932 s. 57 o. f.) för tidigare avgöranden i frågan har övergång till annan nationalitet icke ansetts böra medföra den påföljden, att redan intjänad pension avhändes vederbörande. Vad angår frågan huruvida svenskt medborgarskap vid avgången ur tjänst borde såsom tidigare skett uppställas såsom villkor för rätt att åtnjuta pension, framhålla de sakkunniga att ett dylikt

villkor, som för övrigt endast sällan torde bliva av betydelse, vore stridande icke blott mot den av de sakkunniga hävdade uppfattningen av pensionen såsom en försäkring utan även mot modern syn på nationalitetsbegreppet. De sakkunniga hade icke heller funnit sig böra i sitt förslag till pensionsreglemente intaga något stadgande om pensionsrättens förverkande av nämnda anledning. De sakkunnigas uttalande föranledde icke någon erinran från Kungl. Maj:t:s eller riksdagens sida (prop. 222/1934 s. 103, r. skr. nr 384).

Erinras må vidare om statskontorets invändning mot 1934 års militärpensions-sakkunnigas förslag om införande av bestämmelse om förverkande av rätten till pension för det fall att pensionstagare, som är pliktig tillhöra reserven, upphört att vara svensk medborgare. Statskontoret ifrågasatte huruvida tillräcklig anledning föreläge för sådan avvikelse från föreskrifterna i civila tjänstepensionsreglementet (se prop. 192/1935 s. 117).

Med hänsyn till det sätt varpå frågan om svenskt medborgarskap såsom förutsättning för rätt till pension åt civila befattningshavare numera bedömes, synes dispens från bestämmelsen i 21 § reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt böra medgivas beträffande sökanden. På sätt framgår av riksdagens skrivelse nr 10/1910 (s. 17 o. f.) skall reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt fastställas av Kungl. Maj:t. Det ifrågavarande stadgandet i 21 § reglementet synes icke hava tillkommit med riksdagens medverkan. Vid sådant förhållande läser frågan om undantagsmedgivande icke behöva underställas riksdagen.»

Skolöverstyrelsen gjorde i sitt yttrande bland annat gällande, att den omständigheten, att bestämmelsen syntes sakna motsvarighet i andra författningar, talade för att syftet med pensionsansökningen borde tillgodoses.

Enligt vad som framgår av Jerdenius ovan intagna skrivelse har principen att utländskt medborgarskap skall anses diskvalificerande för rätten till pension numera utdömts i vår pensionslagstiftning. Med hänsyn härtill synes det rimligt, att pensionssökanden i förevarande fall meddelas dispens från ifrågavarande bestämmelse i reglementet för lärarinnornas pensionsanstalt. Det måste anses otillfredsställande med en rättstillämpning, där likartade pensionsansökningar bedömas efter olika principer beroende på om de höra under olika delar av det statliga pensionsväsendet.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att riksdagen för sin del icke har något att erinra mot den begärda pensionens beviljande, samt hemställer att Kungl. Maj:t måtte upptaga frågan härom till förnyad prövning.

Stockholm den 23 januari 1949.

Ingrid Gärde Widemar.